

انسان شناسی؛ تعیین کننده نوع سبک زندگی

مبنا و بنیاد سبک زندگی را تشکیل می دهد که اگر بر اساس اصول الهی دین مبین اسلام شکل بگیرد خیلی از معضلات امروز تک تک افراد و جامعه حل می شود.

"انسان شناسی" مبنا و بنیاد سبک زندگی را تشکیل می دهد که اگر بر اساس اصول الهی دین مبین اسلام شکل بگیرد خیلی از معضلات امروز تک تک افراد و جامعه حل می شود. برای فهم دیدگاه اسلام درباره انسان و به تبع آن انسان شناسی این دین باید به دو نکته "حقیقت انسان" و "هدف نهایی انسان" توجه کنیم.

- حقیقت انسان

در دیدگاه اسلام، حقیقت انسان روح اوست که با مرگ نابود نمی شود. آیاتی از قرآن کریم مراحل خلقت انسان یا حقیقت مرگ را بیان می کنند. این آیات به وجود بعد غیرجسمانی انسان، که حقیقت وجود او را تشکیل می دهد، دلالت دارند. نمونه های زیر از این آیات هستند:

قرآن کریم سوره سجده آیه 32 می فرماید: سپس او را پرداخت و از روح خود در او دمید

در قرآن کریم سوره انعام می فرماید: و اگر می دیدی آن هنگام که ستمکاران در سختی های مرگ فرو رفته اند و فرشتگان دست های خود را گشوده اند و به ایشان می گویند خود را خارج سازید

در روایت های اسلامی نیز به این حقیقت انسان، که پس از مرگ باقی می ماند، اشاره شده است. برای نمونه، پیامبر اسلام (ص) می فرمایند: شما نه برای نابودی، که برای باقی ماندن آفریده شده اید و تنها از خانه ای به خانه ای منتقل می شوید.

از نظر اسلام، اعمال انسان در روح او تاثیر می گذارند، انسان در گرو اعمال اختیاری خویش است و نتایج اعمالش به طور کامل به او باز می گردند. برای نمونه به آیات زیر توجه می کنیم.

قرآن کریم در سوره مطففین می فرماید: نه، چنین نیست بلکه آنچه گناه کرده اند بر دلهایشان زنگار شده است.

در جایی دیگر در سوره فصلت می فرماید: هر کس کار شایسته ای انجام دهد به سود خود انجام داده، و هر کس کار ناشایستی کند به زیان خود کرده است.

همچنین خداوند در سوره نجم می فرماید هیچ کس بار دیگری را نخواهد کشید و برای انسان جز آنچه تلاش کرده، نیست و انسان در آینده نتیجه تلاشش را می بیند.

- هدف نهایی و ذاتی

در قرآن کریم، برای اشاره به مطلوب اصلی و ذاتی واژه های چون "سعادت" در سوره هود آیات 105، 11 و 108

"فلاح" در سوره آل عمران آیات 3 و 30، سوره حج آیات 22 و 77، "فوز" در سوره نساء آیات 4، 13 و 14، انعام آیات 6 و 16 به کار رفته اند.

فلاح به معنای رستگاری است و کسی که با تلاش خود موانع را از سر راه سعادت برداشته و به کمال حقیقی خود رسیده، رستگار است. قرآن از سویی کسانی را که وجود خویش را از پلیدی پیراسته اند، مفلح و رستگار می خواند، و از سویی دیگر، فلاح را غایت کارهای نیک انسان می شمارد. فوز نیز به معنای کامیابی و دستیابی به مطلوب است. قرآن غایت کارهای نیک را سعادت، فلاح و فوز می داند. اما برای این امور غایت دیگری ذکر نمی کند.

در قرآن "تقوا" صفت عام کمال انسان به شمار آمده است. افراد با تقوا به فوز، فلاح، سرانجام نیک، بهشت جاودان و جوار خداوند

متعال دست مي يابند و انسانها بر حسب درجه تقوايشان نزد خدا گرامي هستند. بنابراین درجه تقوای هرکس همان درجه قرب او به خداست. اولیای الهی نیزهمواره در طلب قرب بیشترند و وصول به خداوند را بالاترین مطلوب خود می دانند.

قرآن کریم در آیه 33 و 21 سوره احزاب پیامبر اسلام (ص) را که الگوی نیک معرفی کرده باریافته به بالاترین مقام قرب توصیف می کند. امام علی (ع) می فرماید: از میان بندگان مرا از کسانی قرار ده که بهره شان نزد تو افزون تر و جایگاهشان به تو نزدیک تر و تقربشان به تو بیشتر است.(1)

امام زین العابدین (ع) نیز در مناجاتهای خود بالاترین درجه قرب و وصل را می خواهند: خدایا، ما را به راههایی ببر که به تو برسیم و ما را در نزدیکترین راههای ورود به خودت سیر و حرکت بده، تنها تو مقصود منی و شب زنده داری و بی خوابی ام تنها برای توست و روشنی چشمم دیدار تو و آرزوی ام وصال توست و شوقم به سوی تو و دلدادگی ام در محبت تو و نهایت درخواستم قرب توست... ای نعمت و بهشت من وای دنیا و آخرتم.(2)

1- ابراهیم عاملی، البلدالامین و الدرع الحصین، صفحه 191، گزیده ای از دعای کمیل.

2- محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، جلد 91، ص 147 تا 148، گزیده ای از مناجات المریدین.